

RECENZIJOS

ISSN 1392–2831 Tautosakos darbai XXXVI 2008

Ilgai lauktas kalendorinių apeigų dainų tomas

Sužinojusi, kad pagaliau rengiamasi išleisti kalendorinių dainų tomą, nejučia prisiminiau folkloristo Norberto Vėliaus mintis, pasakytas kartą šnekantis apie tautosakos kūriniių užrašymo metodiką ekspedicijų metu. Pasak jo, kiekvieną pateikėją reikėtų apklausti naudojantis „trijų ratų“ sistema. Tie trys raitai – tai „kalendorinis“, „darbų“ ir „šeimos švenčių“. N. Vėliaus manymu, reikėtų pradėti nuo kalendorinio – juk kiekvienas žmogus gyvena cikliškai besikartojančiame laike, kurį rikiuoja per ilgus šimtmečius nusistovėjusios metų šventės. Dėl to apie kalendorines šventes, jų papročius, dainas ir žaidimus ką nors įdomaus ir vertingo gali pasakyti kiekvienas sutiktas kaimo žmogus – nebūtinai puikus dainininkas, pasakotojas ar muzikantas (beje, tuo ir man pačiai teko ne kartą įsitikinti folkloro ekspedicijose).

Taigi, remiantis šia N. Vėliaus „trijų ratų“ idėja, pirmiausia turėjo būti išsuktas kalendorinių dainų ratas, t. y. išleistas kalendorinių dainų tomas. Deja, taip nenutiko – jis pasirodė tik dvidešimtas¹. Tam būta įvairių priežasčių – bėgant laikui, keitėsi galimi šio tomo rengėjai, kai kurie jų išėjo anapilin (Vanda Misevičienė), nauji kalendorinių apeigų folkloro specialistai dar nebuvo „užauginti“, be to, matyt, buvo stengtasi tęsti jau pradėtų kitų žanrų (vestuvinių, karinių-istorinių dainų ir kt.) tomų leidybą. Ko gero, kalendorinėms dainoms pasirodyti nelabai tiko ir anuome-

tinė politinė situacija. Tuomet ne vienam panašaus leidinio autoriui ar sudarytojui bei renginių organizatoriui teko susidurti su įvairiais povandeniniais rifais. Antai šių eilučių autorė 1983 metais buvo parengusi leidybai arti 100 dzūkiškų dainų, užrašytų Vilniaus M. K. Čiurlionio vidurinės meno mokyklos folkloro ansamblio narių folkloro ekspedicijoje Marcinkonių ir Merkinės apylinkėse, rinkinėlį *Dzūkų dainos*. Jame buvo įdėta dešimt vertingų kalendorinių apeigų dainų, daugiausia – advento ir Kalėdų. Kaip tik šios dainos ir užsitraukė cenzūros nemalonę – man, jaunai autorei (buvau III kurso studentė), buvo liepta išmesti šias dainas iš rinkinio, nes jis esą skirtas mokykloms, tad „jokių advento-Kalėdų dainų čia neturėtų būti“. Specialybės dėstytojos etnomuzikologės Laimos Burkšaitienės padrąsinta kreipiausi į Pranę Jokimaitienę prašydama užtarimo. P. Jokimaitienė, negailėdama savo brangaus laiko, advento-Kalėdų dainoms parašė bene penkių puslapių „ginamąjį raštą“, išskeldama jų mokslinę ir meninę vertę. O M. K. Čiurlionio vidurinės meno mokyklos kraštotyrininkas, istorijos mokytojas Juozas Buzas rinkinio pratarmėje įrašė Lenino ir Kalinino citatų, kad tos dainos niekam nebekliūtų ir toliau viskas eitųsi „kaip per sviežtą“. Tačiau „deguto“ į advento-Kalėdų dainų „bylą“ dar įpylė Rūtos Vėliūtės (N. Vėliaus dukters) piešinys rinkinio viršelyje. Tai buvo visiškai nekaltas siužetas – pro langą į skaitytoją žvelgianti senučiukė – kaimo dainininkė, tačiau kažkas šiame subtiliame grafikos darbelyje išvelgė krikščionišką kryžių... Žodžiu, teko šio piešinio atsisakyti, vėliau išleidžiant *Dzūkų dainų* rinkinį be jokių iliustracijų (bet,

¹ *Lietuvių liaudies dainynas*, t. XX: *Kalendorinių apeigų dainos*, kn. 1: *Advento-Kalėdų dainos*, parengė Jurgita Ūsaitytė, melodijas parengė Aušra Žičkienė, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2007. – 749 p. + 2 k. pl.

ačiū Dievui, su visomis dešimčia kalendorinių dainų: beje, šių eilučių autorė džiaugiasi, kad iš to nedidelio dainų rinkinėlį net dvi dainos išėjo į platųjį pasaulį – jos paskelbtos *Kalendorinių apeigų dainų* pirmojoje knygoje: tai nr. 95 „Kvolinosi vanagėlis“ ir nr. 137 „Žydzi roželė naujan darželėlin“).

Visos šios susiklosčiusios aplinkybės vis dėlto išėjo į gera. Per tą laiką (iki pat XX a. pabaigos) folkloro ekspedicijose buvo užrašyta daug naujų kalendorinių dainų variantų, kartais – net visiškai iki tol neužfiksuotų versijų. Tačiau bene didžiausia kalendorinių dainų leidinio vėlyvo pasirodymo „nauda“ yra ta, kad nuo šio, dvidešimtojo, *Dainyno* tomo pagaliau pradėta publikuoti ne tik Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Tautosakos rankraštyno, bet ir Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Muzikologijos instituto Etnomuzikologijos skyriaus Muzikinio folkloro archyvo pavyzdžius. Iki šiol Muzikos akademijos etnomuzikologai dažnai apgailėstaudavo, kad LLTI išleistuose *Dainyno* tomuose nėra kai kurių itin vertingų, Muzikos akademijos Muzikinio folkloro archyve saugomų dainų variantų (jų nerasdavome ir Lietuvių liaudies dainų kataloge) – juk tokių kapitalinių dainų rinkinių niekas nebekartos, tad spragos ir liks neužpildytos... Džiugu, kad kalendorinių dainų tomas, pirmą kartą *Dainyno* istorijoje papildytas Muzikos akademijos pavyzdžiais, leido praplėsti katalogą, tiksliau atspindėti pagrindinius dainų varijavimo ypatumus. Belieka tikėtis, kad šis produktyvus dviejų archyvų – seniausio tautosakos ir didžiausio specializuoto muzikinio folkloro – bendradarbiavimas tęsis rengiant ir kitus *Dainyno* tomus.

Kitas be galo svarbus šio tomo „laimėjimas“ – tai pirmasis rimtas (t. y. „viešas“) mėginimas revizuoti katalogą. Šis reikšmingas žingsnis, žengtas tomo parengėjų Jurgitos Ūsaitytės (tekstų) ir Aušros Žičkienės (melodijų), ko gero, turės įtakos tolesnei etnomuzikologijos ir folkloristikos mokslų raidai, sprendžiant dainų funkcijos, žanro ir kitus klausimus. Etnomuzikologai jau seniai kalba, kad dainos tekstas (teksto tematika) ne visada susijęs su tradicine melodika, t. y. jei poetiniame tekste, pavyzdžiui, paminėtas

skalbimas ar malimas, tai nebūtinai yra konkretaus darbo – skalbimo ar malimo – dainos. Senuose dainų žanruose kaip tik melodija yra dainos pagrindas, savotiškas kodas ar simbolis, pagal kurį etnomuzikologai, net ir nežinodami dainos teksto, gali atpažinti dainos funkciją: advento-Kalėdų, rugiapjūtės, sūpuoklių ir pan. Šioms archajiškoms melodijoms (melodiniam tipams) tinka įvairūs tekstai (kartais jų būna net iki 20 vienam melodiniam tipui). Liaudyje jos paprastai vadinamos giesmėmis, griežtai apibrėžiant jų funkciją: „rugiapjūtinė (ruginė) giesmė“, „Kalėdų giesmė“, „Ažugavų giesmė“ ir pan. Etnomuzikologai nuolatos susiduria su dainos žanro (funkcijos) nustatymo problema: neretai vienokią jos funkciją rodo Lietuvių liaudies dainų katalogas, kitokią – melodika (dažniausiai – ir pateikėjų pastabos). Kadangi iki šiol, rašant etnomuzikologinius darbus, sudarant dainų rinkinius ir pan., buvo priimta beveik be išlygų remtis katalogu, neišvengta tam tikrų keblumų ir klaidų. Tai, kad LLTI darbuotojos, kvalifikuotos dainų tekstų ir melodijų tyrėjos, ėmėsi katalogo pataisų, žada reikšmingus dainų tyrimų pokyčius. Štai rengiant kalendorinių dainų pirmąją knygą jau padaryta keletas esminių katalogo struktūros pataisų: atsakyta dalies dainų, kataloge priskirtų advento-Kalėdų žanrui (tai padaryta visų pirma remiantis dainų melodijomis, kurios nerodo jokių kalendorinės melodikos, būdingos advento-Kalėdų laikotarpiui, žymių, antra, atsižvelgiant į tai, kad prie kai kurių dainų (sutartinių) nėra jokių pateikėjų nuorodų į šį žanrą). Nemažai dainų, tarp jų ir sutartinių, pasak parengėjų, atiteko kitoms dainų grupėms: kalendorinių pavasario ir vasaros apeigų, vestuvinėms, darbo, meilės dainoms, tad šiame tome neskelbiamos (žr. Kl 22, 37, 40, 52–53, 64–65, 81, 84, 113, 123, 131–134, 137, 145, 147–148, 150, 157–158, 168, 174, 191–193, 195–203, 210–216, 223–226, 307, 329–330, 346).

Kalendorinių dainų tome skelbiamos advento-Kalėdų dainos sugrupuotos į tris skyrius. Pirmajame, pačiame gausiausiame, skyriuje publikuojamos dainos, kurios nebuvo tiesiogiai susijusios su kokiomis nors apeigomis. Antras skyrius – advento-Kalėdų

žaidimų dainos, trečias – kalėdotojų dainos (daugelyje jų pastebima ryškesnė apeiginė, maginė paskirtis). Advento-Kalėdų dainų, paplitusių daugiausia pietrytinėje Lietuvos dalyje, įvairovę atspindi 402 skelbiamos dainos, iš kurių 321 – su melodijomis (visa tai atrinkta iš gerokai didesnio dainų kiekio: ~ 3000 tekstų ir ~ 1500 jų melodijų). Norint parodyti melodinių tipų įvairovę, dar pridėta 101 papildoma melodija be tekstų, skliaustuose nurodant tik posmų skaičių. Palyginti daug (67) knygoje skelbiamų dainų sudėta į dvi prie knygos pridėtas kompaktines plokšteles. Klausantis restauruotų archyvinių įrašų, galima susipažinti su advento ir Kalėdų dainų dainavimo stilistika.

Vertingi, išsamūs įvardiniai J. Ūsaitytės ir A. Žičkienės straipsniai. Juose išskiriami advento-Kalėdų dainų stiliaus požymiai, gvildinama kai kurių dainų žanrinio neapibrėžtumo problema. J. Ūsaitytės straipsnyje „Advento-Kalėdų dainų turinio apimtis ir potekstės“ ypač daug vietos skirta senosioms advento-Kalėdų dainų tekstų prasmėms atskleisti. Šis straipsnis daugeliui skaitytojų padės lengviau suvokti archajiškąją dainų tekstų simboliką.

Etnomuzikologės A. Žičkienės straipsnis „Advento-Kalėdų dainų melodijos: gyvavimas ir kaita muzikinių dialektų bei stilių sąveikos kontekste“ naujomis išvalgomis praturtina ne tik šių konkretų kalendorinių dainų tomą, bet ir yra reikšmingas tolesniems bendriems dainų melodikos raidos tyrimams. Autorė, atkreipdama dėmesį į įvairiakryptę kalendorinių dainų melodijų struktūros ir stiliaus transformaciją (nepaisant jų didelio pastovumo), išskiria tris pagrindines jos kryptis: 1) monofonijos vidinė transformacija – apeiginės melodikos virtimas lyrine; 2) tolydinis melodijų faktūros tipo pasikeitimas (Dzūkijoje – iš monofonijos, šiaurės rytų Aukštaitijoje – iš polifonijos į homofoniją); 3) klasikinio dainuojamojo folkloro išėjimas iš aktyvios vartosenos ir bendro lietuviško bei naujoviško (savo kilme tarptautinio) dainavimo išsigalėjimas. Svarbus autorės pastebėjimas, kad, nepaisant įvairios kaitos, kalendorinis folkloras retkarčiais vis dar fiksuojamas savo archajinėmis formomis, o „archetipinės figūros „prasi-

muša“ net naujausioje pramoginėje, „nerimtoje“ melodikoje“ (p. 47). Kalendorinių melodijų pastovumą sugretindama su pastoviu kalbos leksemų fondu, susiformavusiu prieš 2500–4000 metų, autorė teigia, kad „senąsias apeigines melodijas galėtumėm priskirti labai stabiliam lietuvių muzikos „leksemų“ fondui“ (ten pat).

Nagrinėdama kalendorinių dainų melodikos kaitos procesus, A. Žičkienė atkreipia dėmesį į savitą monofoninių dainų grupę, kurių teksto eilutės baigiasi išplėtotu refrenu (prasminis tekstas + *vai kukū*, prasminis tekstas + *šilvuogutė žydi*). Iš pirmo žvilgsnio jos primena linksmas daineles ar šokių melodijas. Įdomu, kad šių melodijų paplitimo teritorija gana didelė: jų užrašyta ir Dzūkijoje, ir Suvalkijoje, ir šiaurės rytų Aukštaitijoje (apie Biržus, Pakruojį ir Kupiškį), ir net Žemaitijoje (Raseinių, Šilutės r.). Pagal katalogą šios dainos patenka tarp lalavimų (Kl 491) ir tarp vestuvių dainų (V 730), todėl šitam tome nėra skelbiamos. Vis dėlto autorė pagrįstai išvelgia šių dainų sąsajas su kalėdinėmis dainomis (p. 54–55). Vienas pagrindinių kalėdinių dainų požymių – stabili pirmoji tritaktė refrenu besibaigianti eilutė (4 + 4 + 3), kurios metro ritmas būdingas kalėdinėms dainoms (plg. Kalėdų dainą „Sėdi vyras užu stalo, kalėda“). Ne mažiau svarbu, pasak autorės, kad tai monofoninės melodijos „netgi ten, kur vienbalsumas senokai visiškai išnykęs ar išlikęs tik vaikų, piemenų folklore, pasakų dainuojamuose intarpuose“ (p. 55). Vis dėlto A. Žičkienė pažymi, kad žinomas ir burdoniškai atliktas šios dainos variantas, užrašytas Mosėdyje iš dviejų seserų. Tai, autorės teigimu, „gali būti dar vienas patvirtinimas, jog susidūrėme su senesnio – be abejo, transformuoto – melodikos sluoksnio, išlikusio galbūt dėl buvusio apeiginio „užtaiso“, likučiais“ (ten pat). Autorės atliktus šios dainos melodijos tyrimus norėtuši papildyti dar vienu faktu: Kelmės rajone teko užrašyti (taip pat iš dviejų seserų) dvibalsį dainos „Rūtą sėjau, prikalbėjau, vai kukū“ variantą. Jame refrenas *vai kukū* nuolatos kartojamas antrojo balso partijoje, tapdamas figūrinio burdono pagrindu (beje, tai labai primena kai kurių latvių Kalėdų dainų struktūrą, pavyz-

džiui, vienoje iš dainų pirmas balsas dainuoja: *Sidrabiņa lietišš lija, kaladū, kaladū!*, antras balsas: *kaladū, kaladū, kaladū, kaladū!*. Taigi, kaip teisingai pastebi A. Žičkienė, tokių melodijų gyvavimas „vėl verčia gilintis į kalendorinių dainų regioniško, monofonijos ir homofonijos genezės bei istorinės raidos klausimus“ (ten pat). Beje, advento-Kalėdų dainų paplitimo klausimą verčia prisiminti ir knygoje skelbiamas žaidimas „Mes pasėjom grikelius grikelius“ (nr. 218, 219; Kl 247). Parengėjų turimais duomenimis, jo tipas užrašytas Dzūkijoje (Alytaus, Varėnos r.), rytų Aukštaitijoje (Ignalinos, Švenčionių r.) ir gretimose Baltarusijos apylinkėse. Žaidimo versiją „Mes pasėjom rūteles rūteles“ 1988 metais šių eilučių autorei teko užrašyti Ustukių kaime, Pasvalio apylinkėje folkloro ekspedicijos metu, taigi jo paplitimo ribos nusidriekia tolyn į šiaurę. Tai dar vienas pavyzdys, rodantis, kad kalendorinio folkloro tyrėjams dar lieka daug mįslingų klausimų.

Tarp advento-Kalėdų dainų tome paskelbtų yra ir daugiau dainų tipų, kurie prašyte prašosi nuodugnesnio jų funkcijos – gyvavimo konteksto – tyrimo. Antai dainos „Ak tu zaria zarele, lylia“ variantai (nr. 44, 45), užrašyti tik rytų ir pietryčių Lietuvoje, iš pažiūros, taip pat ir pagal refreną *lylia lylia* daug artimesni pavasario nei žiemos laikotarpio folklorui (nors dainos ryšys su kalendorinėmis apeigomis apskritai nėra paliudytas). Dainos „Leliukai, tu karvuti margasai“ (Kl 103) variantai, užrašyti Šalčininkų bei Alytaus rajonuose, yra žinomi kaip advento, tuo tarpu labai panašaus teksto (ir giminingų melodijos intonacijų) daina „Tu karvuci, tu pilkasai“ (arba var. „Karvelėli brukuočeli“), užrašyta Švenčionių rajone, dainuota per Užgavėnes (ir melodijos tipas rodo ją buvus Užgavėnių daina). Toks gretimų regionų dainų kalendorinių laikotarpių „nesutapimas“ atrodo mįslingas, reikalaujantis specialaus tyrimo.

Tyrėjams viena ypač svarbių mįslių yra advento-Kalėdų sutartinių klausimas. Šių eilučių autorė, gana daug dėmesio skyrusi pavasario kalendorinių apeigų (paruginėms) sutartinėms, advento ir Kalėdų laikotarpio sutartinių detalaus tyrimo stengėsi išveng-

ti. Tai lėmė keletas priežasčių: 1) pateikėjų komentarų apie sutartinių giedojimą advento-Kalėdų laikotarpiu stoka (viena vertus, tai būtų galima sieti su sutartinių nykimu, o antra vertus, paliudijimų apie šių giesmių ryšį su kitomis šventėmis arba darbais lyg ir pakanka); 2) sutartinių melodikos „universalumas“ (kitaip nei monofoninių dainų melodijos, pasižyminčios išskirtinėmis struktūrinėmis-stilistinėmis savybėmis (visų pirma metroritmika), sutartinių melodijos nenurodo jų funkcijos – jos, galima sakyti, neturi išskirtinių žanrinių savybių). Galima prielaida, kad sutartinės, kaip ir kitų tautų kai kurios apeiginės dainos, tamsiuoju žiemos metu nebuvo dainuojamos (pvz., kaimynų slavų tautose net gyvuoja pavasarių dainų „įdėjimo į rėtį ir pakabinimo gluosnio viršūnėje“ įvaizdis, folkloristų traktuojamas kaip tam tikras dainų „išlydėjimas“ į tą laikotarpį, kuriuo jos negalėjo būti dainuojamos). Tačiau tam lyg ir prieštarautų kai kurių sutartinių poetiniai tekstai, beveik identiškai advento-Kalėdų monofoninių dainų tekstams. Šis faktas galėtų būti interpretuojamas dvejopai: arba advento-Kalėdų sutartinės dėl kažkokių priežasčių labai anksti pasitraukė iš aktyvios vartosenos (prarado pirminę funkciją), arba specialiu advento-Kalėdų sutartinių iš viso nebūta, o poetiniai tekstai kitados atklydo iš monofoninės faktūros dainų teritorijos, tapdami ir sutartinių savastimi. Kad ir kaip ten būtų, advento-Kalėdų laikotarpio sutartinių gyvavimo klausimas tebėra mįslingas ir šiandien.

Beje, negalima nuneigti, kad tam tikro abipusio ryšio tarp kalėdinių monofoninių dainų ir sutartinių vis dėlto būta. Antai A. Žičkienė pastebi, kad „sutartinių paplitimo paribyje (apie Adučiškį, Tverečių, Mielaigėnus, Rimšę) netgi labai populiarios visame pietryčių regione klasikinio advento-Kalėdų melodikos branduolio melodijos „pagražinamos“, matyt, vietinių žmonių kraujyje esančiomis sinkopėmis, kai tuo tarpu dzūkai toje vietoje dainuoja lygaus ritmo formulinių refreną“ (p. 63). Šių eilučių autorė dar atkreipė dėmesį, kad advento-Kalėdų žaidimo „Oi, ko liūdi, martele, rūta“ (293, 294 nr.), užrašyto Varėnos, Lazdijų ir Alytaus apylinkėse,

melodija yra to paties tipo kaip ir rytų Dzūkijoje paplitusių heterofoninių sutartinių „Pijolka rūta čiūta“, giedotų per Jonines. Taigi šie, nors ir pavieniai, pastebėjimai rodo, kad polifoninių sutartinių ir monofoninių dainų bendrumų būta nemažai.

Baigdama advento-Kalėdų dainų melodikos raidos apžvalgą, A. Žičkienė teigia: „šiaip ar taip, tiek sutartinių, tiek džuokų senųjų vienbalsių dainų vietoje pamažu įsigalėjo tarptautinis homofoninis-harmoninis daugiabalsumas, todėl ir advento-Kalėdų dainos jo įtakos neišvengė“ (p. 65). Autorės mintis yra teisinga, tačiau pats terminas *tarptautinis homofoninis-harmoninis daugiabalsumas*, manytis, nėra labai vykęs. Suprantama, autorė turėjo galvoje funkcinę harmoniją, neabejotinai padariusią įtakos ir vokalinei, ir ypač instrumentinei (visų pirma – atliekamai dumpliniais muzikos instrumentais) muzikai. Vis dėlto lietuvių daugiabalsumas yra savitas, išlaikęs daug originalių pritarimo antruoju balsu būdų – kai kuriais atvejais, apibūdinant lietuvių homofoninės faktūros dainas, tiesiog nepagrįsta būtų kalbėti apie tarptautinio homofoninio-harmoninio daugiabalsumo įtaką. Be to, nagrinėdami monofoninės arba polifoninės faktūros melodijas juk nekalbame apie „tarptautinės monofonijos“ ar „tarptautinės polifonijos“ įsigalėjimą ar įtakas (nors daugelis reiškinių iš tikrųjų yra universalūs, taigi – tarptautiniai).

Vertinga tai, kad melodijų parengėja atkreipė dėmesį ne tik į advento-Kalėdų dainų melodikos, bet ir į jų dainavimo kaitą. Ji pastebėjo, kad bendruomeninio dainavimo įpročius, muzikos suvokimo estetiką smarkiai paveikė chorų sąjūdis, užgimęs XIX a. antrojoje pusėje. Iš tikrųjų, klausantis lietuvių kalendo-

rinių dainų autentiško atlikimo, dažniausiai girdėti gražus, lygus, šiek tiek vibruojantis balsas, o ne atviras, galvinis ar gerklinis, koki girdime klausydamiesi, pavyzdžiui, baltarusių, rusų, bulgarų ir kitų tautų dainų. Vis dėlto ir Lietuvoje buvus kitoki, kur kas intensyvesnį, kalendorinių dainų dainavimo būdą rodo dainininkų komentarai ir patys melodiniai tipai, giminingi kitų tautų maginių atlikimo charakterį išlaikiusioms melodijoms.

Tik probėgšmais pervertus naują knygą, jau kyla daugybė klausimų, atsiranda noras kai kurių dainų tipus panagrinėti išsamiau. Manytis, tai ypač didelis šio kalendorinių dainų tomo privalumas. Į vieną krūvą sudėjus visas advento-Kalėdų dainas, viena vertus, atsiveria puikios galimybės nuodugnioms lyginamosioms folkloro studijoms, antra vertus, ne mažiau perspektyvus tampa ir diachroninis šių dainų tyrimo aspektas – kaip žinoma, archajiškos kalendorinių dainų ritmo formulės neretai prasiskverbia į kitus žanrus, tapdamos visiškai naujų melodijų metroritminiu pagrindu.

Vis dėlto nesinorėtų, kad šis ilgai lauktas *Dainyno* tomas būtų tik mokslininkų parankine knyga. Norėtųsi, kad advento-Kalėdų dainos mūsų gyvenime vis dar būtų reikalingos, kad jos, nors ir pakeitusios „kūną“, vis dar skambėtų. Svarbiausia, kad, keisdamos kūną, jos neprarastų dvasios... Būčiau pasvajoti, kad advento-Kalėdų dainos, tarsi pasukus kalendorinį ratą, kasmet sugrįžtų į aktyvią vartoseną (beje, šių dainų „ratą“ jau ne vienus metus per adventą kasmet „įsuka“ daugelis folkloro ansamblių), kaip ir senovėje, būtų giedamos tik joms priderančiu tamsiuoju metų laiku, švarindamos visų mūsų mintis ir skaidrindamos sielas...

Daiva Račiūnaitė-Vyčiniene

Raganos – laiko ir erdvės ribas įveikiantis įvaizdis

Taip jau sutapo, kad ligtolines itin spodišką savo žinias apie slovenų folklorą

ir mitologiją man pavyko kiek praturtinti maždaug prieš metus, nuvykus į konferen-